

„AZ ÉNEK-ZENE TANULÁSA” (In: Katona András et al. [szerk.]: *Tanuljunk, de hogyan!?* Budapest: Nemzeti Tankönyvkiadó, 2005.)

Zenei idegen nyelvünk (Bevezetés: szülőknek, nevelőknek – és tanulóknak)

Zenei anyanyelvünk a népdal – ezt mindnyájan tudjuk. (Bár ennek tudatosítása az elmúlt száz év eredménye.)

Így, ha lenne olyan készülékünk, ami kiszűrné belőlünk a civilizáció zenei emlékeit, hirtelen furcsa, idő nélküli dallamok világában találnánk magunkat. Ebben a világban kedvünk szerint változtathatnánk a jól ismert dalokat, élvezettel hallgatnánk társaink sajátosan variált énekeit. Biztosan mozognánk az öröktől fogva magunkénak érzett dallamok között, s eszünkbe sem jutna, hogy dalainkat a tankönyvekhez hasonló módon kezdjük el olvasgatni – vagy tanítani.

A civilizáció azonban épp ezt az érzést száműzte a legmélyebb régiókba. Hiszen ki az, aki ki merné jelteni, hogy kizárólag az eredeti környezetből hallott népdalokat érzi a zene egyetlen hiteles formájának? (Talán ha egy világtól elzárt faluban nevelkedik – vagy hat-nyolc éves korától játssza a *Mikrokozmosz* és a *Gyermekeknek* darabjait – reménykedhet hasonlóban, akkor is csak pillanatokra.)

Amikor az egyes közösségek közeledni kezdtek egymáshoz, eltérő zenei világukat is meg kellett ismertetni és értetni új ismerőseikkel. A dalkincstár bővülése viszont szükségessé tette az énekek összeírását, s errefelé irányította a társadalmat az európai kultúra fokozatosan előtérbe kerülő embertípusa: az alkotó egyéniség.

Kötetek sokaságát töltené meg a hangjegyzírás története. De a mi feladatunk az elmúlt évszázadok során sokszor átformálódó, tökéletessé mégsem váló jelrendszer **megismertetése** – pontosabban, a bonyolult rendszerek érthetővé tétele. A zeneművek csak sok éves, rendszeres tanulással sajátíthatók el; éppen úgy, mint az idegen nyelvek. E tanulás rendkívül változó tempójú és erősségű lehet, elvégre tolmács, vagy szakfordító sem válik mindenkiből: van, aki csak beszélgetni és “ímelezni” szeretne, esetleg kedvenc íróját eredetiben olvasni, s emellett, mondjuk külföldi sportriportereket és DJ-eket hallgatni.

Mindehhez azonban, ha tetszik, ha nem, meg kell ismerkedni egy újfajta gondolkodási és közlési móddal, ami az eddig nagy nehezen megszokottakhoz képest más eszköztárral dolgozik. Ki nem fázik az ilyesmitől, amikor élete amúgy is véget nem érő feladatsorhoz hasonlít, már óvodáskora óta? Ám a zene tanulásakor olyan “idegen nyelvet” ismerhetünk meg, amivel később másokat is új ismeretekre vezethetünk: második anyanyelvünket.

A házi feladat fantomja, avagy az énektanulás (tanulóknak, szülőknek – és nevelőknek)

Mit is kell tanulnom énekből?

Mielőtt a “mit” kérdőszót a “miért”-tel helyettesítenénk, gyorsan feltesszük a következő kérdést: egyáltalán, **lehet-e az éneket tanulni?**

Majd tovább is lépünk, s hagyjuk, hogy a többi kérdés is felbukkanjon.

Ne ijedjünk meg: a kérdések felvetése nemcsak a témával való foglalkozást jelenti, hanem a tanulást is észrevétlenül megkezdi. Érdeklődni kezdünk valami iránt, de – mivel az érdeklődés egyben a válasz keresését jelenti – ezzel tesszük meg az első lépést is egy új, eddig ismeretlen úton.

Amikor bekopogtatunk valahová, (remélhetőleg) az a szándék vezérel, hogy következő mozdulatunk a kilincs lenyomása legyen.

Tehát célszerűbb így kérdezni:

Hogy lehet az éneket tanulni?

Hogyan tanuljam az éneket?

Milyen feladatot (ne adj Isten, házi feladatot) kaptam mindehhez?

Milyen segítséget kaptam (kaphatok, szeretnék kapni) mindehhez?

És a legfontosabb:

Honnan is indultam, miért tettem föl ezeket a kérdéseket?

Mert választ akartam arra, mi módon kezdjek hozzá az énektanuláshoz.

A válasz persze időközben már megszületett: így.

Mi lehet a “házi feladat” énekből?

Az ötlet humorosnak tűnhet. Azt pontosan értjük, mi lehet a házi feladat matekból (számtalan példa megoldása, lehetőleg gyötrődések közepette), vagy idegen nyelvből (borzasztóan sok ismeretlen szó és a kétségbeejtően bonyolult nyelvtan bemagolása, újabban szerencsére szórakoztató – vagy annak szánt – történetek keretében). Átérezzük és elismerjük, hogy egy Petőfi-verset és Napóleon csatáinak időpontját csak úgy lehet megtanulni, ha tényleg megtanuljuk. A bauxitbányászat, vagy a katicabogár pótolhatatlan jelentősége pedig akkor látható át, ha minél több, bauxit-lelőhely és fedeles szárnyú rovar nevét vessük memóriánkba.

De ha egy “kétségfejlesztő” tárgyból (teszi, rajz, technika, ének) **óhajtunk kitűnni, az órán kell ellesni a mesterség fortélyait.** Mert hiába végzünk odahaza tízezer fekvőtámaszt, ha nem tudjuk, hogy nem hanyattfekvésből kell indulni. Feleslegesen tervezünk több száz asztali lámpát vagy hamutartót, ha fogalmunk sincs a munkamódszerekről. Rosszul fogjuk a ceruzát vagy kalapácsot, sose hallottunk olyasmiről, mint árnyékolás- és hajlítástechnika: nem alakult ki bennünk a készség, ami a helyes megoldáshoz vezet.

Énekből csak úgy tudunk otthon gyakorolni, ha már megtanultuk az adott dalt, vagyis nem éneklünk eleve rossz és hamis hangokat, legalábbis annyira, hogy a mű teljesen felismerhetetlenné váljon. Tudjuk a szöveget, sőt, úgy is képesek vagyunk énekelni, ha elhagyjuk a szöveget és különféle értelmetlen szótagokkal, vagy betűkkel helyettesítjük azt (lásd: szolmizáció, ábécés név). Átérezzük a dal érzelmi világát (ha sajátunktól távol áll, ez jó alkalom az azonosulásra...), s ennek megfelelő tempóban, hangerővel és formálással éneklünk; természetesen helyes légzés és artikuláció alkalmazásával. Magyarul: egy lassú, halk és bánatos dalt nem ordítunk kétszer olyan gyorsan a fürdőszobában, még ha jó is a kedvünk. S ha már eddig eljutottunk, szinte semmiség lesz arra figyelni, hogy a levegőt egy adott sor, illetve mondatrész után, nem pedig közben vesszük, tetszőlegesen átformálva ezzel a zenei szerkezetet.

Ám **ne higgyük, hogy ha megtanultunk néhány dalt, ezek szép eléneklésével máris a győzelem kapujába jutottunk.** A zene – mint minden rendes, komoly tudomány – rengeteg adattal is szolgálja a biflázást kedvelők javát.

Kulcsszavak

Persze a dolog azért nem ilyen rettenetes. Az úgynevezett komolyzene kevesebb sztárral rendelkezik, mint akármely, néhány éves múltra visszatekintő szórakoztató műfaj, ezek hőseinek cselekedeteit pedig igazán szívesen kutatjuk. A nagy zeneszerzők életével való ismerkedés legalább olyan élmény, mint egy bulvárlap. Az ötvonalas rendszer olvasása pedig “mindössze” a következőkből áll: egy- két kulcs (“központihang-mutató”), néhány törtszám elnevezésű hangjegy (negyed, nyolcad) – vagy “normális” törtszám (kétnegyed, háromnyolcad) – kezelési módja, megspékelve főként olasz eredetű nevekkel (allegro, presto, crescendo, decrescendo – magyar jelentésüket lásd a későbbiekben).

Még így sem világos? Akkor lássunk egy rövid “nyelvtani emlékeztetőt”. (Mert az alapokat remélhetőleg mindenki ismeri: tanultuk az ütem fogalmát, tudjuk hogy az öt vonalból álló rendszer minden egyes vonalára, illetve vonalközére írjuk a skála következő hangját, így: vonal – vonalköz – vonal – vonalköz, stb.)

- **Kulcsok:** egy adott ábécés hang (G, vagy F, régebben C), helyének megjelölésével segítenek az olvasásában.

- **Hangjegyek:** meghatározzák a dallam vonalát, de jelzik a hangok hosszát is. Nevük (egész, fél, negyed, nyolcad) a csökkenő időtartamra utal.

- **“Metrum”** (pl. két-, három-, vagy négynegyed): a zene mérőegysége, ez adja meg az alapüktetést. Így jelzik, hogy kettő, három, vagy négy darab negyedérték hosszának megfelelő hangok kerülnek egy ütembe.

- **Tempójelzés** (legtöbbször olasz): a hangok folyamatának “sebességét” jelzi, a hangjegyek váltakozása az utasítás szerint relatíve lassabban, vagy gyorsabban zajlik (például: *lento* [lassan], vagy *vivace* [élénken]).

- **Hangerő** (“dinamika”): ennek változtatására igénybe vehetünk különféle jeleket és szintén olasz nyelvű szakkifejezéseket: a “*crescendo*”, vagy “*decrescendo*” szakszó (“erősítés és halkítás”) például a matek kisebb-nagyobb jelének hosszított változatával ábrázolható).

Fentieket, bármily sajnálatos, a zeneművészet valamennyi ága használja, nem beszélve arról, hogy a hamisan és rosszul éneklő előadót minden műfaj közönsége kifütyüli. Nélkülözhetetlen e műveltség a hangszeres zene tanulásához – ahol egyébként további bonyodalmakkal is találkozhatunk, de ez már nem az énekórák világába tartozik.

És ekkor, minden nehézségen túljutva (mely nehézségek azért eltörpülnek más tantárgyak buktatói mellett...), jöhet a jutalom, ami nemcsak az élményszerű éneklésből, hanem egy eddig talán háttérbe szorult adottság: a kreativitás megjelenéséből fakad. A művészet nagyon sokat segít az egyéniség felszabadításában. A rögtönzés (improvizáció) öröme már egészen csekély ismeretanyaggal is megszerezhető: aki elsajátít egy zenei stílust, bármilyen dallamot kitalálhat az adott keretek közt. Ha pedig ismeri a zongorabillentyűket, a melódiához kíséretet is alkalmazhat. De ugyanezt megteheti két vagy több ember, saját énekhangján.

Az alkotóképességét később életünk minden területén haszonnal alkalmazhatjuk (adott esetben még az ének házi feladathoz is). Sokkal örömtelibb egy zene “megfejtése” saját módszerünkkel, mintha kizárólag egy kijelölt utat járnánk.

Haditerv

Ehhez azonban haditervet kell készítenünk, melynek lényege az adott feladat minél sikeresebb megoldása önálló ötletek alapján – de az órán tanultak segítségével.

Fontos: **készítsünk tervet bármilyen, még a legegyszerűbbnek tűnő feladat megoldásához is.** (Ha más nem, az is terv, hogy “most leülök és két perc alatt lerendezem ezt a hülyeséget”.)

A mi tervünk azért születik, mert nem szeretünk feleslegesen görnyedni a könyv fölött. Ellenkezőleg: minél kevesebb időt akarunk minél eredményesebben eltölteni kedvenc tantárgyunk társaságában.

Először visszagondolunk az órán történetekre (persze a kellemesebb szakaszokra...). **Utána kérdéseket teszünk fel**, lehetőleg olyanokat, amelyet normális körülmények között sosem fogalmaznánk meg:

- *Mi volt a tanulás folyamata?*
- *Mit ismételtünk előtte?*
- *Milyen gyakorló feladatokat vettünk át?*

Majd ismét magunktól kérdezzük:

- *Mi mire épül? Mi minek az eredménye? Mi miből következik?*
- *Milyen segítséghez folyamodhatok? (5 vonal, kézjel, mérő)*
- *Milyen ismert dallamfordulatot tudtam könnyen megjegyezni?*

Ezután az “azonosság, másság és hasonlóság” alapján elemezzük a megtanulandó anyagot – hogy mindezt miként, arról szól a következő fejezet.

Ötletek az otthoni gyakorláshoz

Az alábbiakban tehát négy részre bontjuk az ének-zene tanulásának otthoni folyamatát.

A gyakorlati részt, vagyis az iskolában tanult dalok átismétlését követi az elméleti szakasz, mely a művek alkotóinak fontosabb adatait, illetve az előadáshoz szükséges ismereteket foglalja magába.

1. rész: Az iskolában tanult dal otthoni gyakorlása

A szöveges tanulás kezdete.

A legtöbb, iskolában tanult dal (sajnos, vagy szerencsére) szöveggel is rendelkezik. Bármilyen művészi értékű a szöveg, mindenképpen fontos annak előzetes elolvasása, sőt értelmezése – néha ez nem is könnyű feladat.

Következő lépés a szöveg olyan olvasása, mely a zene ritmusát követi. E téren is találkozhatunk jó és rossz példákkal, akár a zene minőségétől függetlenül. Néha a legjobb, legeredetibb alkotások szövege sem illeszkedik a dallamhoz – ez a népdalok esetében nem is kérhető számon.

Mindenesetre itt már hasznosnak bizonyul a **“mérő” használata**: ez nem más, mint a zene sebességéhez leginkább kívánatos, folyamatos (családunkat általában rendkívül idegesítő) egyenletes kopogás – s itt a **legfontosabb feltétel az egyenletesség**.

Ezáltal valósulhat meg egyrészt az úgynevezett “tempóban maradás” (a szakmai zsargon itt az **ugyanabban a tempóban** való maradást érti), másrészt a zene és szöveg végleges egysége.

Ha az eddigieket profi szinten elsajátítottuk, már csak az ütemhangsúlyokat, vagyis az egyes ütemekben lévő hangsúlyos részeket kell kiemelnünk. Egyszerű példával: *komáromikisleányvigyéláltaladunáán* (majd kétségbeesett, hosszú levegővétel) helyett “**K**omáromi **k**isleány, (könnyed, gyors, akár el is hagyható levegővétel), **v**igyél által **a** Dunán”, s máris előttünk a cél: a dal eléneklése, szöveggel együtt – immár tökéletesen.

A szöveg megtanulása.

Még hozzá “fejből”, azaz kotta, könyv, egyéb segédeszköz nélkül.

Mivel a szöveget az előző lépésben már négyszer is elolvastuk, ez nem lesz nehéz munka, még “külföldi”, vagy furcsa, régies, addig ismeretlen magyar szavakat tartalmazó szöveg esetében sem.

(Gondoljunk arra, hogy bizonyos “szakterületek” sajátos kifejezéseit milyen gyorsan, könnyen és örömmel megjegyezzük.)

Itt a következők lehetnek fontosak:

- *A szöveg tartalma, összefüggései.*
- *A rímek, illetve ismétlődő ritmusú szövegek kiemelése.*
- *A többi szövegrész ezekhez történő kapcsolása.*
- *A dal éneklése “puskázással” (időnként belepillantva a kottába – ha szükséges).*
- *Ugyanez kotta nélkül – a kottát csak akkor nyissuk ki, ha a dolog már nagyon “ciki”.*
- *A dal éneklése “főpróbaszerűen” (ünnepélyesen, például tükör előtt állva – ha kellő komolysággal bírjuk).*
- *Ugyanez “koncertszerűen” (barát, családtag, szomszéd, háziállat számára – ha kellő komolysággal bírja).*

A dal végleges dinamikájú, tempójú, “feleletképes” megszólaltatása.

Az eddig felsoroltakat – a hallgatóság megjegyzéseinek figyelembe vételével – a következőkkel egészíthetjük ki:

a dal érzelmi változásainak (erősítés–halkítás, lassítás–gyorsítás stb.) átgondolása, kitérve arra, vajon az adott dalt a szerző (vagy egy közösség) szándéka szerint ki, kinek, milyen lelkiállapotban énekelheti;

a levegővétel és az **összetartozó zenei egységek ismételt átgondolása**, a már felsorolt szempontok alapján;

a dal szolmizálása és (ha szükséges) ábécés éneklése.

A mégoly szépen előadott dalt is fontos szolmizálva és – egyes esetekben – ábécés névvel is tudni. Ezek a dolgok a későbbiekben még jól jöhetnek, ha az ismert dallamokon már begyakoroltuk őket.

Mivel az énekórán már többször elénekeltük az adott művet szolmizálva, meg tudjuk határozni a hangnemet (egy zenei egység meghatározó hangsorát) és a kezdőhangot. Magunk segítésére fel is írhatjuk az adott hangsort, megnevezhetjük a szolmizációs hangokat, “bemérve” a hasonló helyen lévőket (pl. a dó, mi és szó egymás fölötti vonalon vagy vonalközben való elhelyezkedését).

Fontos, **hogy ne írjuk a hangjegyek alá a szolmizációt** (vagy az ábécés neveket), hiszen a feladat épp a hangjegyek egymás közti viszonyának gyakorlása. Ehhez maga a hangsor jellege, vagy az órákon használt “szolmi-tábla” nyújt segítséget.

Persze, ha a feladat a szolmizáció megfejtése, akkor a betűkotta használata jogos.

Az eddigiek gyakorlásában segítséget jelenthet, ha bizonyos hangközök ellenőrzésére “slágerdallamokat” énekelünk (kinek a Boci-boci, kinek egy heavy metal...). Mindez egyáltalán nem szégyen, inkább érdekes.

II. rész: Zeneszerzők, zenei szakkifejezések

Első feladat: hol és mikor élhetett egy zeneszerző? Elő a lexikont, vagy az énekkönyvet!

De ha minderről pontosabban akarunk tájékozódni (és miért ne akarnánk?) e két adat nyomán rengeteg apró, ám annál lényegesebb összefüggést nyomozhatunk ki.

A földrajzi és történelmi térképet magunk elé terítve kiváló tájékoztatást kaphatunk az adott ország elhelyezkedéséből fakadó társadalmi és gazdasági viszonyokról, a korszak politikai mozgásairól; vagyis a “mester” sorsát meghatározó hatásokról.

Ha a nyomozást tovább folytatjuk, irodalmi, művészettörténeti és egyéb könyvekből újabb érdekességeket tudhatunk meg a kortársakról és közvetlen barátokról, pályatársakról – akik, mint tudjuk, lényegesen befolyásolják egy személy életét.

S mikor, mindezen felbuzdulva, még mélyebbre merülünk az életút kutatásában, megláthatjuk, milyen hatással voltak a zeneszerzőre tanárai (...), tanulmányai, korának gondolkodásmódja, utazásai, emberi kapcsolatai.

Egyszóval, **a “nagy ember” lassan olyanná kezd válni, mint bármelyikünk**: elfogadható, sőt szerethető valakivé, aki, mellesleg, elég jó zenét szerzett.

Ha mindehhez hozzáolvassuk – -könyvtárazzuk, -internetezzük, – hogy az illető, erőteljes egyénisége miatt, többször került összetűzésbe feljebbvalóival (ebben többnyire komolyan lehet reménykedni!) a művész kifejezetten rokonszenvéssé válhat.

Ismereteink által így hiteles képet kaphatunk egy távolinak és idegennek tűnő alkotóról – és talán saját magunkról is.

A zenei szakkifejezések bevésése

A bevésés itt természetesen a könnyed használatra törekvést jelenti, nem pedig az “álmunkból felkeltve is tudjuk, habár nem nagyon értjük” módszerét.

A zenei szakkifejezésekkel rendszerint sok a baj – mindaddig, amíg ki nem találunk valami egyéni, szórakoztató módot elsajátításukra. Érdekes, de igaz, hogy ha az ismeretlen fogalmat egy ismert, hasonló hangzású szóval vetjük össze, s ebből ráadásul viccet is csinálunk, a megjegyzés folyamata egyszerűbbé válik. (Mindezt persze nem lehet alkalmazni egy idegen nyelv összes megtanulandó szavára.) Így lett – iskolai gyűjtőmunka alapján! – a **kvartettből kártett** és **kvintettből kintett**, hogy tovább már ne is fokozzuk... (Kvartett és kvintett: négy, illetve öt tagból álló zenei együttes.)

Hasonló törekvés tette az **allegro** (olasz kifejezés, szó szerinti jelentése: vidám, zenében a gyors tempó kifejezésére szolgál) tempójelzést a kifejezetten művészi “**ál-negró**”-vá, utalva a már megjelenésében és nevében is természetellenes, fehér színű negró cukorkára; nem beszélve a “**prima volt a szekunda**” kifejezésről. (**Prima volta** – első alkalom, **seconda volta** – második alkalom: a megismételt, de az utolsó ütemekben megváltozott anyagú részek egyszerűsített írásmódja, mely elkerüli az egész szakasz újbóli lekottázását.)

De ha semmi poénos megoldás nem jut eszünkbe, a legegyszerűbb szótársítás is sikerre vezethet. A legtöbb zenei műszó valamilyen formában ismerős a magyar nyelvben, a **presto** (olaszul: gyors – a zenében “nagyon gyorsan” jelentésű) a **presszóra** (ez a mai gyorséttermek őse), a **szeptim** (hét hangot átfogó hangköz) a **szeptemberre** utal – itt persze tudni kell, hogy az év kezdetét egykor a tavasz márciusi beköszöntéséhez kötötték.

A “minden vízbe mártott test / a súlyából annyit vesz...” típusú gondolkodás (az unalmas szövegek szórakoztatóvá tétele) tehát a zenei szakszavak körében is eredményre vezethet. Innen pedig már csak egy lépés a saját magunk által kitalált, kreativitást és alkotóörömet sugárzó zenei feladatok készítése.

III. rész: Kreativitást igénylő feladatok

Rejtvény és keresztrejtvény

A tanulás amúgy is a kisebb és nagyobb rejtvények kategóriájába tartozik.

De hogyan lehet zenei rejtvényt készíteni?

Nyelvórákon ez bevált módszer, a matematika pedig maga rejtvény, ám a zeneművek, dallamok, skálák, kották miként viselkedhetnek rejtvényszerűen?

Nos, a zenei múlt egyes korszakaiban egyenesen divat volt zenei rejtvényfeladatokat fabrikálni. Egyre-másra készültek különféle rejtvénykánonok (kánon: egymást követő, azonos dallamok sora), megfejtésük néha nem is volt könnyű feladat.

Miért ne készíthetnénk mi is zenei keresztrejtvényt, szerzőnevek és szakkifejezések használatával? Vagy miért ne vethetnénk fel társaságban (mikor már az összes “trendi” téma kimerült) egy bármely műfajú dallam felismerésének gondolatát, úgy, hogy csak hangközeit, ritmusát, kottaképét, vagy összekevert sorait ismerjük?

“Zeneszerzés, szövegírás”

Saját szórakoztatásunkra is kísérletezhetünk kedvelt verseink megzenésítésével (énekelt vagy hangszerkíséretes formában).

Ha sikerrel alkalmazzuk az eddig tanultakat – szöveg ritmizálása, téma megértése, stílus, forma, hangnem meghatározása –, valamint tisztázzuk a születendő alkotás olyan, lényegtelennek látszó részeit, mint ütemmutató, ritmus, tempó, dinamika, dallamvezetés stb., utólag akár még büszkék is lehetünk kompozíciónkra, még akkor is, ha az erősen hasonlít egy ismert zeneműre. (Azért a hangversenyre vitel előtt kérjük ki énektanárunk véleményét.)

Ugyanennek irodalom-centrikusabb változata, ha szöveget próbálunk szerkeszteni egy-két ismert, hangszeres melódiához (feltéve, ha azt nem szerkesztjük be az általános iskolai és gimnáziumi tankönyvbe). Itt is nagyon fontos a zenei anyag fenti szempontok alapján történő “feltérképezése”, (szótagszám!) valamint a zene hangulatához és stílusához illő téma és versforma kiválasztása. (Mozart Török indulója alá ne tegyünk horrorisztikus vagy sirató-jellegű költeményt.)

Hogyan tanulhatok, ha nincs házi feladat?

Talán: minek tanuljak, ha nincs házi feladat? Ez juthat először legtöbbször eszébe, s ebből következik, hogy sajnos, ha tanulunk, leginkább valamiféle kényszer hatására tesszük.

A “tanulás tanulásának” hatására azonban elképzelhető, hogy magát az ismeretszerzési folyamatot – legalább művészeti téren – ki tudjuk menekíteni a közös számonkérések csapdahelyzetéből. (A tanár azért követel, mert ezt tőle is megkövetelik.)

Így hát próbáljunk meg egyszerűen nyitott füllel járni. Ha meghallunk egy dallamot, miért ne kísérelnénk meg visszadúdolni? S ha (akár képzeletben) le is tudjuk kottázni, igazán elégedettek lehetünk magunkkal. De megpróbálhatjuk az adott melódia hangulatát lerajzolni, vagy vers(szerűség)ben megfogalmazni – tevékenységünk legalább oly hasznos lesz. Ugyanígy hozzáilleszhetjük dallamunkat egy zenei korhoz, stílushoz, zeneszerzőhöz – hátha nem is tévedünk nagyot. Talán barátaink sem fognak lesajnálni, ha mindezt tőlük is megkérdezzük, s ekkor megfigyelhetjük, mennyire eltérő képzetársítást, vagy érzelmet kelthet az emberekben ugyanaz a dal.

Szintén érdekes lehet, hogy az eredeti korhoz és zeneszerzőhöz képest ki tippelt más évszázadra, más alkotóra. Kedvező esetben az egész játék érzelmileg és értelmileg egyaránt sokat jelenthet.

Értelem és érzelem ugyanis – miként tanulás és tanítás – egymást átjárva formálódik egységgé, kiben-kiben más módon.

A megismert zene tudást eredményez, mely visszahat rá és újabb művek felfedezésére ösztönöz, s mindez tovább formálja az értelmet. A felismerés pedig közelebb visz a szépséghez – amely minden ismeret értelme.